

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Centrum celoživotního vzdělávání Jezerka o.p.s.

**Výchova ke zdraví v pedagogické praxi
(CZ.1.07/1.3.46/01.0016)**

metodický materiál k semináři

Prevence šikany pro ZŠ na 1. stupni

ZPRACOVAL:

Mgr. PETR DŘÍNOVSKÝ

SVITAVY 2013

Projekt je spolufinancován ESF a státním rozpočtem ČR

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace

Práce s názvem „Prevence šikany pro ZŠ na 1.stupni“ byla zpracována v rámci projektu Výchova ke zdraví v pedagogické praxi (CZ.1.07/1.3.46/01.0016), který je spolufinancován ESF a státním rozpočtem ČR, realizovaným CCVJ Pardubice o.p.s..

Obsahem metodiky jsou témata, která úzce korespondují s realizovaným seminářem. Konkrétně jde o představení aktuální situace v českých školách, vč. současných trendů – s důrazem na kyberšikany. Důležitou součástí je klíčový moment, spočívající v rozpoznání šikany. A také její odlišení od jiných forem agresivního chování. V metodice jsou nastíněny některé z motivů a podmínek vzniku šikanózního chování. Bude představen tzv. trojrozměrný pohled na šikany a zmíněna jednotlivá vývojová stadia. Zásadním bodem jsou pak metody a adekvátní scénáře řešení šikany ve škole. V neposlední řadě se v dokumentu objevují informace o spolupráci s externími institucemi a odkazy na související legislativu.

Souhlasím s tím, aby tento materiál v CCVJ Pardubice o.p.s. byl používán jako studijní materiál pro další zájemce.

Ve Svitavách 20. 11. 2013

.....
Mgr. Petr Dřínovský

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OBSAH:

1. ÚVOD.....	4
2..TRENDY VÝVOJE ŠIKANY.....	5
3. JAK ŠIKANU POZNÁME?.....	5
4. NĚKTERÉ Z MOŽNÝCH VNĚJŠÍCH PODMÍNEK VZNIKU ŠIKANY.....	6
5. REÁLNĚ MOŽNÝ VÝSKYT ŠIKANY.....	7
6. TROJROZMĚRNÝ POHLED NA ŠIKANU.....	7
6. 1 ŠIKANA JAKO NEMOCNÉ (PATOLOGICKÉ) CHOVÁNÍ.....	8
6. 2 ŠIKANA JAKO ZÁVISLOST.....	9
6. 3 ŠIKANA JAKO TĚŽKÁ PORUCHA VZTAHŮ VE SKUPINĚ (VE TŘÍDĚ).....	11
7. KYBERŠIKANA (cyberbullying).....	15
8. STRATEGIE ŘEŠENÍ POČÁTEČNÍCH STÁDIÍ ŠIKANY.....	21
9. EXTERNÍ INSTITUCE A JEJICH MOŽNOSTI.....	28
10. NĚKTERÉ KONKRÉTNÍ NÁMĚTY DO ŠKOLY.....	29
11. ZDROJE INFORMACÍ.....	30
12. SEZNAM LITERATURY.....	32
13. SEZNAM POUŽITÝCH NOREM.....	32

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. ÚVOD

Jedním z nejdůležitějších cílů metodiky je nabídnout pedagogům prakticky využitelný materiál s řadou konkrétních námětů a srozumitelných informací.

O šikaně toho bylo již napsáno mnoho. Většina publikovaných informací je založena na teoretických východiscích. Přes nezpochybnitelnou důležitost vědomostí a informací o fenoménu školního šikanování leží smysl tohoto dokumentu v jeho možném každodenním využití. Jestliže po metodice učitelka či učitel sáhne v případě aktuální potřeby, byl smysl naplněn...

Cílová skupina

Absolventi vzdělávacího cyklu jsou pedagogové základních škol. Jsou tedy hlavní cílovou skupinou, jíž je metodika určena. Kromě vlastních účastníků je samozřejmě účelné, podaří-li se cílovou skupinu rozšířit i o kolegyně a kolegy ze škol, odkud přítomní učitelé přišli.

Dopady realizovaných kroků, vycházejících z předloženého materiálu se zákonitě musí dotýkat těch, kterých se preventivní působení ve školách týká – tedy žáků, příp. jejich rodičů.

Formy práce

Vlastní seminář byl realizován kombinací různých forem a metod práce. Od interaktivního využití prezentovaných informací, přes skupinovou, komunitní i individuální práci až po dialogické a modelové situace. Využita byla řada technik a námětů k pedagogické práci ve třídě. Samozřejmě vždy s adekvátní reflexí.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky např. v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. (3)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. TRENDY VÝVOJE ŠIKANY

- zvyšování počtu případů šikanování
- snižování věku účastníků (1. stupeň ZŠ i MŠ)
- zvyšování brutality a agrese
- zvyšování rafinovanosti a manipulace
- kyberšikana

3. JAK ŠIKANU POZNÁME?

Je třeba odlišit šikanu od jiných forem agresivního chování, např. jednorázové agrese apod. K tomu nám velmi dobře poslouží identifikace tzv. znaků. V daném chování se proto pokusme hledat:

- cílenost (chování je zaměřeno na konkrétní cíl – osobu, skupinu osob ...)
- opakovanost (pozor na různé projevy ....)
- dlouhodobost, stupňování...
- záměrnost (záměrem je nějakým způsobem ublížit)
- nepříjemnost útoku (oběť vnímá atak vůči své osobě s nepříjemnými pocity)
- nepoměr sil (převaha sil – fyzické/psychické aj., POZOR! intelig. agresori – velmi náročné jim dokázat jejich nevhodné chování)

dominantní znak je bezmocnost oběti pozor! v MŠ se objevuje zejm. nepoměr sil a záměr, chybí dlouhodobost, systematickosti

Dr. Kolář odlišuje šikanu od škádlení. Upozorňuje, že před počátečními stádii šikany je možné s různými formami škádlení: (Kolář 2005)

- laskavé škádlení
- divoké škádlení
- neobratné, nepříjemné škádlení

Když někdo někoho škádlí a ten mu jasně řekne, aby toho nechal, musí to respektovat. Jinak by to bylo porušování práva toho druhého člověka. A to má k šikanování velmi blízko.

Naše práva končí tam, kde začínají práva toho druhého.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- agresivní bolestivé škádlení

4. NĚKTERÉ Z MOŽNÝCH VNĚJŠÍCH PODMÍNEK VZNIKU ŠIKANY

- Nevhodné klima sociální skupiny (dominantním článkem vztahů je rozdělení role silných a slabých).
- Absence výchovného vedení a právního postihu (nedostatečná péče a výchova, rodiče se chovají agresivně, své děti krutě trestají, jsou citlivě chladní).
- Anonymita prostředí (domovy mládeže, dětské domovy, ústavní péče a vězení..).

NĚKTERÉ Z MOŽNÝCH VNITŘÍCH MOTIVŮ/PŘÍČIN VZNIKU ŠIKANY (Matoušek a Matoušková 2011)

- Touha po moci, přání ovládat druhého člověka.
- Motiv krutosti (potěšení z pohledu na utrpení druhého).
- Zvědavost (jak se zachová oběť ve strachu v bolesti, ponížení k čemu všemu se dá přinutit).
- Nuda, touha po vzrušujících zážitcích, pobavit se, zdroj zábavy, odreagování napětí.
- Tlak kolektivu, který např. nutí chlapce, aby byl mužně tvrdý, aby se nebál rány.
- Sklon k agresivnímu chování podporovaný temperamentními dispozicemi (vznětlivost, impulzivita).
- Samoúčelné pronásledování neoblíbeného jedince (bez zjevných příčin).
- Projev dětské krutosti (u malých dětí projev nedostatků představitosti).
- Společný nepřítel stmelující skupinu (negativní vymezování jako náhražka adekvátní sociálních vazeb).
- Morální odsuzování nepřijatelného chování oběti (např.: „Honzík provokuje!“).
- Obohacení, zisk (svačiny, peníze na cigarety či jiné věci).
- Narušená osobnost útočníka (zvýšená agresivita, psychopatie, sadismus).
- Sexuální podtext (rasismus, xenofobie, atd.).
- Projev patologie skupiny (iniciační obřady, zkoušky odvahy, skini, satanismus).

evropský
sociální
fond v ČR

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Jiné – např.: jednorázové konkrétní příčiny jako je „nováček ve třídě“.
- Nevhodný způsob výchovy: Nedostatek zájmu, citový chlad, ponižování. Fyzické a psychické násilí (bití, kruté tresty). Tolerance k násilí např.: pochvala za násilné jednání v němž rodiče vidí prostředek svého dítěte k dosahování jeho cílů při jednání s druhými lidmi. (ŘÍČAN a JÁNOŠOVÁ 2010)

5. REÁLNĚ MOŽNÝ VÝSKYT ŠIKANY (Kolář 2011)

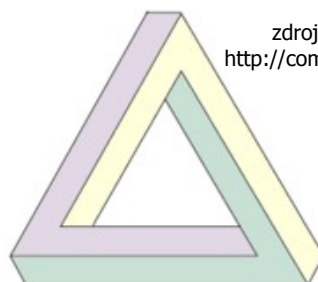
- V jakékoli škole, státní nebo soukromé, městské nebo venkovské, bohaté či chudé, malé či velké, tradiční, pokrokové, internátní i konzervativní.
- Na jakémkoli stupni školy: od MŠ přes ZŠ, různé typy SŠ až po VŠ.
- Ve škole: ve třídě, v jídelně, na toaletách, v šatnách, na chodbách, v odlehlých koutech chodeb, na hřišti, na sportovištích, na plaveckém výcviku, na školách v přírodě, na výletech, na exkurzích...
- Mimo školu: při cestě do školy a ze školy, v družině, na hřištích, v domově mládeže, v nákupních centrech, na diskotékách.
- V kyberprostoru: prostřednictvím textových zpráv, e-mailů, internetových chatů a webových stránek, vývěsek, digitálních fotografií.
- Ale také i kdekoli jinde: DDM, na hokejovém tréninku, ve středisku výchovné péče, doma, na prázdninách u babičky ...

6. TROJROZMĚRNÝ POHLED NA ŠIKANU

Chceme-li pomoci a neublížit, je nezbytně nutné nahlížet na celý problém ze všech možných úhlů pohledů...

„Každá účinná obrana musí vycházet ze znalosti protivníka, platí jak pro odhalování zločinu, léčení nemoci, tak i pro šikanu.“ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005, 256 s. ISBN 80-736-7014-3.

šikana jako nemocné chování

zdroj:
http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Penrose_triangle.png

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

šikana jako závislost

šikana jako porucha vztahů ve skupině

O šikaně jako nemocném (patologickém) chování se hovoří jako o vnějším pohledu, neboť projevy jsou zpravidla vnějšmu světu nějak viditelné (zachytitelné). Další dva pohledy, tj. šikana jako závislost a porucha vztahů ve skupině (ve třídě) jsou pohledy vnitřní. Zvenku totiž do vnitřních komplikovaných mechanismů na první pohled vidět není. Ona skrytost je pro šikanu typická. Je proto nanejvýš důležité si uvědomit, že se uvnitř, skrytě odehrávají důležité momenty, jimiž je zapotřebí se zabírat.(1)

6.1 ŠIKANA JAKO NEMOCNÉ (PATOLOGICKÉ) CHOVÁNÍ

Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka nebo spolužáky. Používá k tomu agresi a manipulaci.

Zaměřujeme se na viditelné, nápadné projevy chování, které porušují školní řád nebo mohou naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů.

Tento pohled je důležitý pro komunikaci (konk. informace pro komunikaci mezi pedagogy, s vedením, rodiči ...)

varovné signály

PŘÍMÉ – vyvolávají zpravidla okamžitou reakci a snahu řešit

(konkrétní projevy nemocného chování: bití, posmívání, braní věcí, vyhrožování na FB atd.)

NEPŘÍMÉ (skryté volání o pomoc) - mohou mít i jiné příčiny – nutně zvyšují pozornost

(psychosomatické obtíže – bolesti břicha, hlavy, tendence zdržovat se neustále v přítomnosti učitele, náhlé zhoršení prospěchu atd.)

Mnohdy nás na určité podezření mohou upozornit rodiče, které je výhodné (resp. nezbytně nutné) vnímat jako důležité partnery coby zdroje informací, ale také kvůli efektivitě případných opatření, které problémy vyvolají)

Je důležité zachytit vlastní dění co nejpřesněji, nejpopsněji a nejkonkrétněji. Jako velmi užitečné se jeví vše písemně dokumentovat. V žádném případě nezobecňujeme a nepoupravujeme fakta. *Např. Dozvíte-li se, že žák X nadává žákovi Y je to v této*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

podobě zcela nedostačující. Je nutné vědět co přesně mu říká + samozřejmě další dokreslující informace (viz. dále)

reprezentativní přehled konkrétních forem agresí a manipulací (Kolář, 2005)

- fyzická agrese a používání zbraní (škrcení, svazování, kopání, vysvlékání, shazování na zem, bití pěstí, údery do břicha, fackování, stříhání vlasů, pupendo, nalepení žvýkačky do vlasů, házení předmětů za tričko, čechrání vlasů, cvrnkání do ucha, popisování fixou ...)
- slovní agrese a zastrašování (vyhrožování zabitím, násilím, přímo nebo po telefonu, nadávání, urážení rodičů, vysmívání se slabostem, neúspěchu, chybám, ironické poznámky, posmívání ...)
- krádeže, ničení a manipulace s věcmi (braní peněz, ničení oblečení, přivlastňování si věcí oběti, ničení pomůcek, plivání do svačiny, nalití vody do bot, schovávání věcí ...)
- násilné a manipulativní příkazy (donucení pít moč, jíst jídlo z podlahy, donucení masturbovat před ostatními, líbání bot, donucení klečat na zemi a prosit o milost, uklánění se před agresory, zdravení „dobrý den, pane“, opakování ponižujících gest, nošení ponižující cedule, placení výkupného, dělat práci/úkoly za ostatní, zapisuje zlobící na tabuli na pokyn agresora)
- zraňování izolací, ignorování, neodpovídání na pozdrav, ignorace prosby, odsedávání si, štítění se (hra na AIDS), pomlouvání, svádění provinění na oběť, psaníčka, obrázky s urážlivými, zesměšňujícími, lživými motivy – např. psaníčko stydlivé dívce: „honila sis pekáč na záchodě, viděli jsme tě“ + příslušný obrázek

6.2 ŠIKANÁ JAKO ZÁVISLOST

Jde o vnitřní pohled na šikanu, neboť je vnějšímu zraku nepřístupný. Dochází zde k určité vazbě mezi agresorem a obětí (z toho vyplývá obecné pravidlo, že nikdy nelze konfrontovat oběť s agresorem!!!)

Vztah vykazuje několik typických znaků (jako postupný vývoj):

- nesvobodný, asymetrický, manipulativní vztah

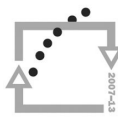
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- tzv. hra se strachem; svůj strach schovám za strach někoho jiného a zároveň cizí strach využiji = odpoutávám pozornost od svého problému
- ten silný/ti silní reagují razantně a svůj strach zakryjí tím, že ho vyvolají v druhém
- ten slabý/ti slabí jsou touto reakcí natolik ochromeni, že ukáží všechny své slabosti, které chtějí zakrýt
- oboustranná trvalá vazba - navzájem se potřebují, oběť se zpočátku hře podvolí
- fenomén bažení - ovládnání, znásilňování a lámání vůle oběti, pocit moci a nadřazenosti ... přinášejí slast – uspokojení; oběť se stává majetkem agresora
- nutková potřeba zvyšovat „dávky slasti“ - agresor zdokonaluje, stupňuje míru utrpení (analogie s drogovou závislostí)
  - bizarní chování oběti - jakoby vstřícně kamarádké, oddané, nápadné, viní se ...
  - eskalace (bobtnání) utrpení a následné zlomení křehké obrany proti bolesti a utrpení (fyzické nebo psychické), v oběti se nastartují sebezničující tendence
  - ztotožnění oběti s agresorem (extrémní forma závislosti) - oběť se s agresorem ztotožní, považuje ji za kamaráda,, obdivuje ho a udělá vše, co ji přikáže

STOCKHOLMSKÝ SYNDROM je specifická pozitivní emoční i afektivní vazba a závislost oběti (např. rukojmí) na pachateli (např. únosci) vyskytující se též ve vztazích některých vězňů a jejich vyšetřovatelů

V roce 1973 se Jan-Erik a Clark Olssonovi pokusili vyloupit jednu z bank ve Stockholmu. Loupež nevyšla a muži zadrželi rukojmí. Vyjednávání trvalo 130 hodin. Po propuštění považovali rukojmí únosce za své ochránce a policisty za nepřítel. Jedna z vězněných úřednic se po propuštění s J. E. Olssonem chtěla zasnoubit.

Neuvěřitelné chování rukojmí: náklonnost k lupiči, nenávisť k autoritám, únoscem úpěťovaná náklonnost, toto jsou tři prvky tvořící základ této definice.

...existuje přímá analogie s problematikou domácího násilí

zdroj: autor

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

6.3 ŠIKANA JAKO TĚŽKÁ PORUCHA VZTAHŮ VE SKUPINĚ (VE TŘÍDĚ)

Šikana je nemoc, vir, nákaza; dokáže nakazit celou skupinu (třídu). (Field 2009)

Neděje se ve vzduchoprázdnu, není záležitostí pouze jednotlivce nebo jen oběti a agresora. Děje se v kontextu vztahů. (pozn. pozor na nestandardní formy šikany, kdy to může být vztah A a O).

Dle dr. Koláře existuje vnitřní zákonitý vývoj (5 stádií): počátek – průlom – pokročilé stádium.

1. ostrakismus
2. fyzická agrese a manipulace s obětí
3. vytvoření jádra
4. nastavení norem
5. totalita = dokonalá šikana

počáteční stádia
práce učitele

průlomové stádium

pokročilá stádia
práce odborné instituce

OSTRAKISMUS – 1. STÁDIUM (zárodečné)

Začíná tím, že někdo ve třídě poukáže na málo oblíbeného, nejméně vlivného, přehlíženého ... jedince. Nejde na tělo.

Vyvolává otázku PROČ? Proč mě nemají rádi? Proč mě nevezmou mezi sebe? Proč mě nesnášejí? Proč za nimi nemůžu přijít? Proč zmlknou, když přijdu já? Proč?

Je těžko pozorovatelné, protože se stává v prostředí českých škol prakticky téměř „normální“.

Konkrétní možné projevy nemocného chování v počátečním stádiu šikany:

- zesměšňování, nadávky, přezdívký
- pomlouvání, intriky, pletichy, manipulace
- popichování, pošťuchování, pošklebování
- posmívání, pokřikování, rýpání, urážení

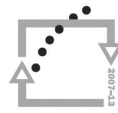
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- slovní požadavky a hrozby, vyhrožování, zastrašování, výhružná gesta, postoje
- obtěžování po telefonu, e-mailem, prostřednictvím sociálních sítí, psaníčka
- vyloučení, ignorování

Učitel je jednoznačně garant skupinové demokracie.

Dobře fungující třída nevzniká sama; je to důsledek pedagogického působení. Jakmile se ponechá skupina sama sobě, automaticky nastupuje převažující lidská strategie skrýt vlastní strach a zároveň využít strachu druhého, která pracuje v neprospěch komunity.

Učitel jako spouštěč, rizikový faktor: „Nežaluj, to se nedělá.“ „Vyřídíte si to sami.“, kolektivní tresty, značkování – kritika x vyzdvihování, dává nevhodné přezdívky, řeší povrchně: „Nevšímej si jich.“

PŘECHOD Z OSTRAKISMU DO 2. STÁDIA

Ostrakismus může přerůst do dalšího stádia z různých důvodů.

- v náročných situacích, kdy stoupá napětí, začnou ostrakizovaní jedinci sloužit jako ventil (napětí může pocházet ze školy, z rodiny ...) – zpětně je vybjána vlastní nepohoda
- zábava – panuje nuda, jsou kompenzovány vlastní neúspěchy, zakrývání vlastního strachu
- uspokojováním svých potřeb v rámci své „přirozenosti“, kdy se v jedné třídě sejde několik výrazně agresivních a asociálních jedinců
- konkurenční boj – třídy, založené na výkonu (např. výběrové třídy)

2. STÁDIUM – FYZICKÁ AGRESE A PŘITVRZOVÁNÍ MANIPULACE

Mechanismy, tj. rozptýlená forma šikany se nijak významně neliší od ostrakismu. K psychickým projevům nemocného chování se však přidávají i další, zpravidla i fyzického charakteru:

- fyzická manipulace s obětí

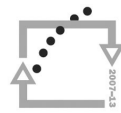
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- pošťuchování, strkání
- kopání, bití, tahání za vlasy, štípání, fackování
- ničení věcí (házení pouzdra do koše, počmáraná bunda apod.)
- agresor začíná být už zde závislý na své značce – optikou ostatních má určenou roli. V té se agresor cítí „pevný v kramflecích“, tj. je jasné „co dokážu a není o tom pochyb“

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ POČÁTEČNÍCH STÁDIÍ

metoda vnějšího nátlaku

- záměrem je přinutit trestem, strachem viníky k zastavení agresivního chování a k dodržování oficiálních norem
- učitel vystupuje jako ochránce skupiny a „školního řádu“ (základní normy bezpečí žáků)
- domluva, nastavení pravidel, trest – výchovné opatření, výchovná komise (rozhovor se zákonnými zástupci), pojmenování před třídou, instituce, převedení do jiného klimatu (?! met. pokyn)
- nezapomeňme chránit oběti

metoda smíření

- sleduje vnitřní proměnu, snaží se o „rozmrazení“ postoje k šikanování, o usmíření mezi aktéry; nedochází k trestání, ale k prožitkovému uvědomění si
- aby byla metoda účinná, je nutná přítomnost empatického vnímání na obou stranách (pozor: oběť má své subjektivní prožívání, které může být jiné nežli se domníváme my)
- chyby a rizika za straně pedagoga: nabízí se rychlé řešení, „divadýlko“ vypadá navenek hezky: „podejte si ruce“
- pravidlo: možné použít pouze u zárodečných stádií

VYTVOŘENÍ JÁDRA – 3. STÁDIUM (klíčový moment)

Bod zlomu / průlom

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pokud není vystavena STOPka přitvrzeným manipulacím, často i fyzické agresi jednotlivců, utvoří se skupinka agresorů – tzv. „úderné jádro“.

Tito šířitelé viru začnou spolupracovat a systematicky šikanovat nejvhodnější oběti. Zpočátku to jsou ti, kteří jsou již osvědčeným objektem ostrakizování – v hierarchii třídy jsou nejnižší, tzn. ti „slabí“. Nikdy nelze spoléhat na to, že oběť je jen jedna.

Všichni vědí, kdo je obětí. Skupina ale o pomoc nevolá, oběť je hýčkána ...“raději on, nežli já“. Oběť je „tmelič“ skupiny.

Vztahy jsou pokřivené, jednoznačně jsme v problematice šikany.

Mezi oběťmi nikdy není přátelství, přestože to tak často vypadá.

Informace ve skupině jsou; je potřeba rozlišit kdo je hlavou, kdo vykonavačem, pomáhačem ...informace dají svědci, možná oběti, možná agresori, možná pomocníci (pozor na možnou závislost na hlavním agresorovi – hlavě)

VĚTŠINA SKUPINY PŘIJÍMÁ NORMY – 4. (normové) STÁDIUM

Normy agresorů se postupně stanou nepsaným zákonem. Existuje zde značný tlak, kterému se málokdo postaví. Dochází k obrovské proměně uvnitř skupiny – vzniká jakási alternativní identita, která je poplatná vůdcům.

Pedagogové jsou v pozadí jako nedůležití. Přestává fungovat školní řád.

I mírní ukáznění žáci se začnou chovat krutě, většina přijímá normy agresora, aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení, ztrácí svědomí.

Skupina je rozdělena na ty co vládou a na oběti.

Základní pravidlo, které ve skupině platí: NEBONZOVAT

„Je lepší být s ním než proti němu.“

„Já bych to řekl, ale pak bych měl hrozné peklo.“

„Už jsem si zvykl, je mi to jedno, nic neřešte, nic nedělejte.“

Oběť začíná být závislá na své roli – nese si ji celý život.

Toto stádium neřeší pedagog!

evropský
sociální
fond v ČR

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

TOTALITA – 5. STÁDIUM, DOKONALÁ ŠIKANANA

Normy jsou přijaty všemi a dochází k nastolení nové totalitní ideologie šikanování, stádia tzv. vykořisťování.

Žáci jsou rozděleni na dvě skupiny – „otrokáři“, kteří mají všechna práva a „otroky“, kteří nemají práva žádná.

Agresoři se často sami označují jako *nadlidi, krále, mazáky, vyvolené* ... a oběti dostávají označení *negři, poddaní, hulibrci, bažanti* ...

Nadlidi mohou využívat u *poddaných* všeho, co je využitelné – peníze, služby, školní znalosti, ...

Zlo zvítězilo, agresoři jsou nuceni znovu a znovu opakovat své násilí (šikana jako závislost).

Brutální násilí je považováno za normální, za výbornou legraci ... alternativní identita zcela vytlačila zbytky lidskosti. Existuje přímá analogie s fašistickou diktaturou.

Prorůstání parastruktury násilí do oficiální školní struktury je poslední metou k absolutnímu vítězství šikanování.

7. KYBERŠIKANA (cyberbullying)

„...zneužití prostředků ICT k ublížení...“

Jde o chování, které vykazuje tzv. znakovost šikany: opakování, záměr, cílenost, nepříjemné pocity (u oběti) až bezmoc, vývoj v čase či intenzitě

Cílem kyberšikany je někomu ublížit nebo ho zesměšnit za použití elektronických prostředků. Je to úmyslné, nepřátelské chování, které se obvykle opakuje. Jednotlivec nebo skupina útočníků ubližuje takovým způsobem, že se oběť nemůže účinně bránit.

Kyberšikana je například:

- hanlivé a urážlivé zprávy prostřednictvím SMS, MMS nebo internetu
- zesměšňující nebo ponižující obrázky či videa posílané e-mailem nebo vyvěšené na webové stránce

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- webové stránky, blogy s cílem zesměšnit někoho
- obtěžování prostřednictvím ICQ, SKYPE ...
- zesměšňování prostřednictvím komunitních (sociálních) sítí
- zneužití identity oběti – např. rozesíláním různých zpráv jejím jménem

Kyberšikana například není:

- Oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování.

a. Phishing

- Phishing je podvodné jednání s cílem vylákat vaše osobní data jako např. čísla kreditních karet, hesla a další důležité údaje. Dá se také popsat jako krádež identity nebo jako typ sociálního inženýrství. Někdy se pro něj v češtině razí název „rhybaření“. Falešné webové stránky neboli Spoofing
- Určitý typ kyberkriminality spočívá v používání podvodných informací a snaží se přesvědčit člověka, že je na pravé webové stránce, a přimět ho prozradit své osobní údaje, jako je např. číslo kreditní karty.

b. Spam

- Spam je masově odesílaná nevyžádaná elektronická pošta, tedy e-mail odeslaný na obrovské množství e-mailových schránek. Společným znakem těchto e-mailů je to, že spammeři odesílají zprávy na obrovské množství e-mailů. Nejedná se o žádnou cílenou reklamu na vytipovaný okruh lidí, ale o masové rozesílání dané zprávy (reklamy) komukoli.

Jak se bránit spamu?

- Zbytečně nezveřejňovat svou e-mailovou adresu na internetu, tj. neregistrovat se v podezřelých, neznámých formulářích nebo soutěžích. (Na internetu jsou roboti, kteří sbírají e-mailové adresy za účelem rozesílání spamu.)
- Na konci zprávy bývá tlačítko Odhlásit (Unsubscribe). Správně by vás po kliknutí na odhlášení měla tato funkce skutečně odhlásit, ale pokud se jedná o podvodný e-mail, často se přihlásíte jen k odebrání dalších spamových zpráv. Pokud si tedy nejste stoprocentně jisti, že jde o newsletter či obchodní sdělení, k jehož zaslání jste dali dříve souhlas, neklikejte.

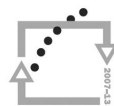
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Přemýšlejte, buďte ostražití a neotevírejte jakoukoli příchozí spamovou zprávu.
- Většina spamů je odesílána z uživatelova počítače bez jeho vědomí, protože je jeho počítač napaden virem.

c. Kyberstalking

- pronásledování prostřednictvím moderních technologií. Zahrnuje opakované a intenzivní telefonování, psaní SMS, e-mailů, vzkazů na sociálních sítích apod.
- Na toto jednání pamatuje trestní zákoník (zákon 40/2009 Sb.) v § 354, odst. 1, písm. c:

c. Kyberstalking

- pronásledování prostřednictvím moderních technologií. Zahrnuje opakované a intenzivní telefonování, psaní SMS, e-mailů, vzkazů na sociálních sítích apod. Na toto jednání pamatuje trestní zákoník (zákon 40/2009 Sb.) v § 354, odst. 1, písm. c:

„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že jej vytrvale prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“

d. Kybergrooming

- nebezpečné chování dospělých osob, které se prostřednictvím manipulativních technik a navázáním „přátelství“ v internetovém prostoru snaží dostat své oběti na schůzku v reálném světě. Cílem jejich počínání bývá sexuální zneužití, točení a focení pornografie, nucení k prostituci. Nejohroženější skupinou jsou děti a dospívající ve věku 6 – 15 let.
- volně přeloženo jako „veselé fackování“. Jde o obětí nevyprovokovaný útok, kdy útočník využije momentu překvapení náhodně vybrané osoby (v parku, na ulici, v metru...), kterou následně zbije. Komplic vše natáčí na mobilní telefon a video se rvačkou je poté umístěno na internet, např. na YouTube.

e. Sexting

- distribuce fotografií a videomateriálů intimního charakteru bez souhlasu zobrazené osoby. Buď tyto materiály pořizují oběti samy, s úmyslem zaujmout nebo vyhovět

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- svému partnerovi, nebo jsou pořizovány bez jejich vědomí. Útočník tyto materiály pak buď rozesílá všem svým známým pro „pobavení“, nebo se stanou prostředkem vydírání oběti.

f. HOAX

- v překladu znamená: Falešnou zprávu, Mystifikaci, Novinářskou kachnu, Podvod, Poplašnou zprávu, Výmysl, Žert, kanadský žertík.

V počítačovém světě slovem HOAX nejčastěji označujeme poplašnou zprávu, která varuje před neexistujícím nebezpečným virem.

- Ničivé účinky mohou být celkem obyčejné, třeba zformátování disku nebo už míň důvěryhodné - zběsilý útěk myši do ledničky, roztočení HDD opačným směrem, výbuch počítače...
- Ve většině případů se pisatel poplašné zprávy snaží přesvědčit, že varování přišlo od důvěryhodných zdrojů ("IBM a FBI varují" nebo "Microsoft upozorňuje" atd...) Výzva k dalšímu rozeslání
- Tento bod HOAX vždy obsahuje! Mnoho nezkušených uživatelů se nechá zprávou napálit a bez přemýšlení výzvu uposlechnou. Právě proto se tyto nesmysly lavinovitě šíří.
- Jako hoax můžeme také označit šířenou zprávu, která obsahuje nepřesné, zkreslující informace, účelově upravené polopravdy nebo směsku polopravd a lží.

g. Rady pro bezpečné používání sociálních sítí (Janoušková 2013)

- Neuvádějte na veřejném profilu telefonní číslo nebo adresu.
- Neposílejte nikomu svoji intimní fotografii, nikdy nevíte, kde se může objevit.
- Udržujte hesla (k e-mailu i jiná) v tajnosti, nesdělujte je ani osobě blízké či kolegovi v práci.
- Nikdy neodpovídejte na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy.
- Nedomlouvejte si schůzku přes internet, aniž byste o tom neřekli někomu jinému.
- Nevěřte každé informaci, kterou na internetu získáte.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Když s někým nechcete komunikovat, nekomunikujte.
- Nesděľujte informace typu, kdy jedete na dovolenou, po návratu by vás mohlo čekat překvapení.
- Při používání webové kamery buďte obezřetní, kdokoli může na druhé straně hovor nahrávat.
- Než cokoli potvrdíte, přečtěte si podmínky užívání.

...některé doporučené odkazy

-
- www.e-bezpeci.cz
- www.bezpecne-online.cz
- www.kybersikana.cz
- www.minimalizacesikany.cz
- www.pomoconline.cz
- www.saferinternet.cz
- www.ncbi.cz
- www.internetporadna.cz
- www.google.cz/familysafety/

h. KYBERŠIKANA NA ROZDÍL OD „KLASICKÉ“ ŠIKANY

Existují charakteristická specifika, která kyberšikanu odlišují: (Martínek 2009)

- anonymita agresora (může zůstat trvalá)
- smývání času a prostoru (oběť může být konfrontována takřka permanentně)
- typologie agresorů a obětí neplatí (kdokoli bez ohledu na věk, pohlaví, fyzickou aj. zdatnost ...)
- zábava jako přilévání oleje do ohně (další a další se mohou přidávat při ztrátě původního záměru)
- bleskurychlé rozšíření a specifika důkazního materiálu (tzv. přímé varovné signály jsou skrytější)

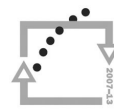
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

í. Co mohou rodiče?

- přijměte fakt, že život ve virtuálním světě k vašim dětem patří
- pokud se v něm naučíte pohybovat, pomůže vám to pochopit vaše dítě
- vysvětlete dětem, že ve virtuálním světě je čekají i rizika
- naučte své dítě chránit svou identitu
- využijte různých možností ochrany při pobytu na internetu
- pokud zjistíte, že agresor je ze školy dítěte, kontaktujte zástupce školy
- uložte nebo vytiskněte maily, SMS... - může posloužit jako důkazní materiál

j. Co mohou učitelé?

Nepodceňujte klima ve třídě, je pro rozvoj šikany i kyberšikany určující (Rogers 2011)

- sledujte spokojenost dětí ve třídě
- mluvejte o vztazích
- seznámte děti s pojmem kyberšikana

Jděte dětem naproti

- naučte se využívat všechny softwarové blokace a ochrany technického rázu a předejte tyto znalosti dětem (spolupracujte s vaším IT pracovníkem)
- mluvejte s dětmi o tom, jak chránit svou identitu
- pokud si na některé ze sociálních sítí založíte svůj profil, může to být prostředek pomocí něhož budete komunikovat s dětmi – není to univerzální řešení, ale pro ty, kterým je počítačový svět blízký je to zajímavá možnost (?!)

k. Co může škola?

- vzdělávat a vychovávat děti pro bezpečné užívání internetu, sociálních sítí, ICT...
- vzdělávat učitele, jak v této oblasti postupovat – naučit je vyhledat pro účastníky šikany pomoc (2)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- zapojit ICT pracovníka do preventivního programu, pomůže s technickou stránkou problému
- vytvořit svým pedagogům podmínky pro lepší komunikaci s dětmi (třídnické hodiny, ŠPP...)
- spolupracovat s externími institucemi

8. STRATEGIE ŘEŠENÍ POČÁTEČNÍCH STÁDIÍ ŠIKANY

... než začneme cokoli řešit

a) informace (vstupní) – info od rodičů, žáků, kolegů, dopisem od vedení, schránka důvěry, vlastní pozorování ...

b) zápis

- kdo přišel?
- co mi řekl
- dohoda, co bude dál (např. škola se bude věnovat a následně podá informace)
- datum + podpis

c) odhad závažnosti

1. kritérium: otevřenost skupiny (třídy)
2. kritérium: závažnost a četnost projevů
3. kritérium: doba, po kterou to trvá
4. kritérium: počet obětí a agresorů
5. kritérium: závažnost dopadů šikany na oběť

I. Nejčastější chyby při řešení šikany

- není rozlišen přístup v počátečních a pokročilých stádiích (Bendl 2003)
- při vyšetřování se nebere zřetel na trauma, stud a mlčenlivost „znásilněné“ oběti

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- berou se vážně falešní svědkové (jsou poučeni „šéfem“)
- konfrontace výpovědí týraného žáka s trýzniteli (vede to ke špatným závěrům ...)
- vyšetřování přímo ve třídě s celou skupinou
- ředitel si pozve všechny účastníky, vč. rodičů naráz a řeší „z jedné vody načisto“
- po vyšetřování se pozvou všichni rodiče agresorů i s dětmi (důsledkem je sjednocení rodičů proti „nespravedlivému“ nařčení a s převahou útočí)
- oběť přejde na jinou školu, do jiné třídy; mašinerie se prohlubuje a zdokonaluje

m. krokový scénář řešení počátečních stádií šikany

- odhad stádia + stanovení formy šikany
- rozhovory s informátory a oběťmi
- nalezení vhodných svědků
- rozhovory se svědky
- ochrana oběti
- předběžná diagnóza a výběr metody smíru x nátlaku (= typ rozhovoru)
- realizace rozhovoru (metoda usmíření x metoda vnějšího nátlaku – výchovný pohovor, výchovná komise)
- třídní hodina (efekt metody usmíření x oznámení o potrestání agresorů)
- rozhovor s rodiči oběti
- třídní schůzka
- práce se třídou

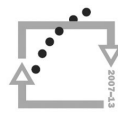
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1. odhad stádia

- otevřenost skupiny, celková atmosféra
- závažnost a četnost činů
- doba trvání šikanování
- počet aktérů – oběti i agresorů
- závažnost dopadů šikany na oběti

počáteční stádia
(1. – 3.)

řešíme
my

pokročilá stádia
(4. – 5.)

řeší
odborník

zdroj: Autor

Otázka: proč? není při rozhovoru s obětí příliš vhodná ...

2. rozhovory s informátory, oběťmi

Informátor má spoustu informací (často nejvíce ze všech),
je třeba „vytížit“ maximum.

Informátorem může být spolužák, kolega – učitel, rodič,
vychovatelka, kuchařka v jídelně, náhodná osoba ...

Vždy je nutné mít písemný záznam! (je to „kouzelný“ papír,
který může být podkladem např. pro ĚŠI)

prakticky:

- poslouchám, ptám se, sbírám konkrétní informace x
nehodnotím, neslibuju
- domlouvám další postup (schůzka, telefonát ...)
- o všem ci informuji „školu“ + další organizační technický
postup
- CHRÁNÍM ZDROJ INFORMACÍ
- skládám vnější obraz šikanování

zdroj: Autor

3. nalezení vhodných svídků

Informátoř a obě ti nám „pomohou“ v nesmírně důležitém kroku – vytipování členů skupiny, kteří budou ochotni pravdivě vypovídat.

Výběr může být podložen sociometrickým zmapováním klimatu a rolí jednotlivých dětí.

Děle se zde nejvíce chyb.

zdroj: Autor

4. rozhovory se svídky

Rozhovory mohou být individuální e konfrontační – mezi svídky.

NIKDY NEKONFRONTUJEME OBĚ S AGRESOREM.

Většinou stačí individuální rozhovory s jednotlivými žáky. Lze uskutečnit doplňující e zprostředkující pohovory nebo konfrontace svídků.

Chybou je společné vyšetřování svídků a agresorů.

prakticky:

- písemné zápisy (skládám vnitřní obraz šikanování, tj. projevy nemocného chování)

zdroj: Autor

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

5. ochrana obí tí

Není pevně dáno, že tento krok je zde.

Ni kdy je hned zpočátku obí tí v ohrožení a je nutná ochrana (např. informátor sdělil, že agresor čeká na obí tí před školou).

Po počátečních stádiích není zpravidla zapotřebí mimořádných opatření, ale nelze ponechat obí tí svému osudu. Praktické možnosti:

- domluva na osobním setkávání obí tí s pedagogem v nějakém rozumném intervalu
- setkávání pedagoga s loajálními informátory
- stanovení ochránců obí tí
- intenzivní sledování situace
- zprostředkování péče v externím zařízení (kontakt učitele s odborníkem)
- úzký kontakt s rodiči

zdroj: Autor

6. předběžná diagnóza a výběr ze dvou typů rozhovorů

- rozhovor s obí tími a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
- rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

zdroj: Autor

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

7. realizace vhodné metody

- metoda usmíření
- metoda vnitřního nátlaku – výchovný pohovor, příp. výchovná komise

Individuální nebo konfrontační rozhovor.

Je nutné být dobře připraven – známe vnitřní obraz šikanování, máme shromážděné důkazy ... Jinak vše popou, zpochybní, vyvrátí ..

Navíc dostanou „echo“, že nikdo „bonzoval“ a zametou stopy.

Včetně reálného rizika pomsty.

Cílem rozhovoru není hledat pravdu; tu už známe. Cílem je paralyzovat agresi a okamžitě zastavení agresorů, tj. ochránit ní oběti, ale i agresorů před důsledky jejich činů.

Využívá se často princip „přetlačení ke zdi“.

prakticky:

- výhodné je být ve dvou (sví dectví, hodný x zlý, víc hlav ...)
- nenechám se zapojit do diskuze, otázek, zpochybňování ... JÁ VÍM
- využívám moment překvapení
- chráním zdroje informací!

zdroj: Autor

8. týdenní hodina

- efekt metody usmíření – rozmrazení vztahů ....
- oznámení potrestání agresorů

Uzavření celého procesu ve týdenním klimatu.

POJMENOVÁNÍ KONKRÉTNÍCH FOREM CHO VÁNÍ (co se ve třídě
konkrétně dělo, stalo ...)

VYMEZENÍ VŮLEI NORMŮ (informace o postoji školy, o udi lení výchovných
opatření)

zdroj: Autor

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

9. rozhovor s rodièi obì ti

Informace o průběhu a závěrech vyšetřování.

Dohoda o dalších opatřeních ze strany školy, zákonných zástupců:

- práce se třídou
- spolupráce s odborníkem
- vzájemná úzká komunikace
- atd.

zdroj: Autor

10. týdenní schůzka

představení obecných informací o tom co se ve třídě děje, co pro to udělala škola, příp. jiné instituce, jaké jsou závěry a co bude dál nastavení vzájemných rolí (tj. podpora ze strany rodičů, role třídního učitele + dalších zainteresovaných ...)

zdroj: Autor

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

11. práce se třídou

NASTAVENÍ DALŠÍCH OPATØENÍ (vytvoøení tãdních pravidel)

Jde o permanentní, cyklický proces.

Výstupem a cílem je vytvoøení bezpečného klimatu.

Nezastupitelnou roli hraje tãdní uèitel (uèitelský sbor).

zdroj: Autor

9. EXTERNÍ INSTITUTE A JEJICH MOŽNOSTI (4)

Co pro nás mohou udělat?

- zajistit metodickou podporu, vzdělávání, technický servis
- uskutečnit intervenční program ve třídě, vč. možnosti sociometrie, individuálních konzultací, doporučení další práce ...
- zprostředkovat efektivnější komunikaci se zákonnými zástupci
- vstoupit do řešení při podezření naplnění skutkových podstat přestupků, trestných činů ...

A kdo to je?

- školní poradenské pracoviště (resp. TU)
- školská poradenská zařízení (PPP, SVP, SPC)
- zřizovatelé (MÚ, KÚ, MŠMT ...)
- OSPOD, PČR, MP
- zdravotnický rezort: kliničtí psychologové, dětské psychiatry ...

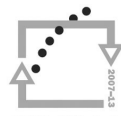
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- NNO
- specializované webové portály

10. NĚKTERÉ KONKRÉTNÍ NÁMĚTY DO ŠKOLY

- třídnické hodiny, schránka důvěry (e-verze), konzultační hodiny ŠPP
- adekvátní a praktické zapojení problematiky do ŠVP (bezpečné heslo a zacházení s ním, rozpoznání kyberobtěžování + postup co s tím, ochrana osobních dat (viz. např. profil na FB), veřejný a soukromý prostor pro sdílení informací (chat, blog, bluetooth, wifi, vzdálené sdílení aj.), výhody a rizika používání tzv. „chytrých telefonů“
- cíleně volené besedy a prezentace k tématu + zapojení rodičů
- zabezpečení školního kyberprostoru, vč. bezdrátových sítí (blokace některých stránek, technické zajištění dohledatelnosti autora i obsahu práce na konkrétním PC atd.)
- ošetření konkr. aktivit ve ŠŘ (zacházení s mobily aj.)
- využití technik a her (viz. níže)

TECHNIKY, HRY ...

Využít techniku můžu, když mám jasno:

- co chci dělat a jak
- co má být cílem a kam až můžu zajít
- kdy můžu / nemůžu techniku použít
- jakou roli mám já (učitel ...)
- uvědomuji si možná rizika
- zvážím časové, prostorové aj. možnosti
- rizika: nespolupráce, „otevření“ nebo „zaseknutí“ se jednotlivce, nečekaný výstup (aktivita na spolupráci způsobí rozkoly ...), manipulace skupiny

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- dominantním jedincem, autoritářské vedení, časové nezvládnutí, úrazy, nedostatečná reflexe....

11. ZDROJE INFORMACÍ

školský zákon 561/2002 Sb. (§ 21, 22, 29, 30, 31)

zákon o sociálně právní ochraně dětí 359/1999 Sb., resp. novela 401/2012 (§ 6, 10)

vyhláška o poradenských zařízeních 72/2005 Sb. (nov. 116/2011)

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (č.j.:22 294/2013-1)

Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí a mládeže ve školách a školských zařízeních (č.j.: 20 006/2007-51)

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (č.j.: 25 884/2003-24)

Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (č.j.: 10 194/2002-14)

Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (č.j.: 14 423/99-22)

Zákon 561/2004 Sb. (školský zákon)

- § 21 práva žáků a zákonných zástupců (...na zásadní informace)
- § 22 povinnosti žáků a zákonných zástupců (...dodržovat školní řád, účastnit se schůzky na vyzvání ředitele, informovat školu o závažných věcech ohledně zdraví)
- § 29 bezpečnost a ochrana zdraví ve škole (...povinnost školy dbát o bezpečí žáků)
- § 30 školní řád
- § 31 výchovná opatření

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDOBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Met. pokyn 22 294/2013-1 MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení

- podle čl. 3 znovu je škola povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí a nutnost učinit příslušné kroky
- podle čl. 5 škola vytváří školní program proti šikanování, kde uvádí konkrétní kroky
- podle čl. 6 je zřejmý konkrétní postup, tj. sled kroků při šetření šikanování
- podle čl. 7 má škola právo udělit příslušná výchovná opatření
- podle čl. 9 má škola právo obrátit se na externí instituce o pomoc

Zákon 359/1999 Sb. (o sociálně – právní ochraně dětí), resp. novela tohoto zákona 401/2012

- § 6 kdy je možné zákona využít
- § 10 povinnosti školy

Vyhl. 72/2005 (noveliz. 116/2011)

- upravuje zejm. termíny a pracovní náplně školských poradenských zařízení a školských poradenských pracovníků (výchovný poradce, školní metodik prevence, vedení školy aj.)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

12. Seznam použité literatury:

BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Vyd. 1. Praha: ISV nakladatelství, 2003, 197 s. ISBN 80-866-4208-9.

FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. Vyd. 1. Praha: Ikar, 2009, 311 s. ISBN 978-802-4911-762.

JANOŮSKOVÁ, Martina. *Nebezpečí kyberprostoru a také, kam se lze obrátit, když je třeba: (kybergrooming a sexting)*. Časopis *Prevence*. prosinec 2013, roč. 10, č. 10.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005, 256 s. ISBN 80-736-7014-3.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 332 s. ISBN 978-807-3678-715.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže: druhy agresí, přístupy k agresivnímu chování, poruchy chování, šikana*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 152 s. ISBN 978-802-4723-105.

MATOUŠEK a MATOUŠKOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-807-3678-258.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Vyd. 1. Překlad Ondřej Vágner. Praha: Portál, 2011, 97 s. ISBN 978-807-3679-842.

ŘÍČAN, Pavel a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 155 s. ISBN 978-802-4729-916.

13. Seznam využitých legislativních norem:

1. *Zákon o sociálně právní ochraně dětí*. In: 359/1999 Sb. ve znění novely 401/2012 Sb.

2. *Školský zákon*: o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. In: 561/2004 Sb. ve znění novely 472/2011 Sb.

3. *Metodické pokyny. MŠMT* [online]. [cit. 2013-08-01]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-pokyny>

4. *Vyhláška o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*: kterou se mění vyhláška 72/2005 Sb. In: 116/2011 Sb. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/16096>

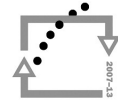
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

PARDUBICKÝ KRAJ

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ